

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВЗАЄМИНИ: ТРАДИЦІЇ, ВПЛИВИ, ЗБАГАЧЕННЯ

Уже десять років поспіль кафедра україністики Варшавського університету спільно з Польським українознавчим товариством та Науковим товариством ім. Шевченка видає за редакцією доктора філософських наук, професора Степана Козака “Варшавські українознавчі зошити”. Щойно вийшов новий том цього цінного і унікального видання (“Warszawskie zeszyty ukrainozawcze”, Warszawa, 1999, №№ 8-9, 450 с.). Він містить матеріали міжнародного наукового симпозіуму “Польсько-українські літературні, культурні та історичні зв’язки”, що з ініціативи кафедри українознавства минулого року був організований у Варшаві, а також інші актуальні статті. Цікаво, що помітне місце у структурі польсько-українських взаємин займає “чернігівський духовний ареал”: тут і аналіз важливих суспільно-політичних подій на поліських землях у пору козаччини та міжвоєнтя, і чернігівські персонажі історично-культурних перипетій різних епох (Самійло Величко, Пантелеймон Куліш, Симон Петлюра), і нинішня чернігівська автура (акад. Петро Кононенко, проф. Віталій Кононенко) тощо.

Усі матеріали згруповані у кілька рубрик: “Вступна стаття”, “Адам Міцкевич та українська література”, “Культурні, історичні і політичні зв’язки”, “Слово докторів *No poGIS causa*”, “Українська студія”, окремим пунктом стоять “Ювілей кафедри”, звіти, некрологи і т. д.

У вступній частині надруковано привітання учасникам симпозіуму завідувача кафедри україністики Варшавського університету, доктора філософії, професора Степана Козака, ректора Варшавського університету Володимира Сивінського та статтю генерального секретаря польського комітету ЮНЕСКО Войцеха Фалковського “Міцкевичівське поняття свободи”.

Значно розширює наше уявлення про міцкевичезнавство розділ “Адам Міцкевич та українська література”. Він порушує низку актуальних сучасних проблем витлумачення життєвого і творчого шляху Адама Міцкевича, аналізу та інтерпретації його художніх творів. Тут подано статті Степана Козака “Адам Міцкевич у колі харківських романтиків”, Ярослава Дзири “Міцкевич і Шевченко: погляд на Петербург”, Євгена Нахліка “Адам Міцкевич у рецепції Пантелеймона Куліша”, Миколи Ільницького “Іван Франко й Адам Міцкевич: до проблеми валленродизму”, Петра Кононенка “Адам Міцкевич у колі київських неокласиків”, Дмитра Павличка “Правда від Адама”, Романа Гром’яка “Адам Міцкевич у сучасній естетичній свідомості українців”, Зигмунда Гросбарта “Транслатологічні проблеми перекладу українською мовою “Пана Тадеуша”, Мар’яна Юрковського “Орієнталізм “Кримських сонетів” Адама Міцкевича у перекладах Максима Рильського”, Віталія Кононенка “Мовностилістичні особливості українських перекладів поезії Адама Міцкевича”, Миколи Зимомрі “Творчість Адама Міцкевича в німецькомовній рецепції та її рефлексії з Україною”.

Під заголовком “Культурні, історичні та політичні зв’язки, читач має нагоду познайомитися зі статтями Станіслава Ступеня “Роль Перемишля у національному відродженні Галичини у першій половині XIX ст.”, Олега Купчинського “Август Беньовський та Іван Вагилевич: наукові контакти і співпраця”, Андрія Фаб’яновського “Дві коліївщини. Польсько-українська

проблематика у творчості Юліуша Словацького і Володимира Одоевського”, Степана Заброварного “Переломні моменти у розвитку українського народного руху в Галичині на тлі польсько-українських стосунків (1848 - 1918)”, “Оксани Маланчук-Рибак “Український та польський жіночий рух кінця XIX - поч. XX ст.: типологічна ідентифікація і порівняльна характеристика”, Галини Корбич “...Йти за приміром поляків”: польська культура на сторінках української періодики від початку XX ст. до Першої світової війни”, Алоїзи Вольдан “Гуцули в літературі”, Мирослави Олдаковської-Куфлевої “Функція українського фольклору в творчості Станіслава Вінценза”, Івана Гречка “Елементи східної духовності в релігійності Станіслава Вінценза”, Мирослави Паперинської-Турек “Ідейна спадкоємність у народних концепціях української політичної думки XX ст.”, Томаша Стрийка “Польща і проблеми польсько-українських стосунків у публіцистиці Дмитра Донцова (до 1939 р.)”, Данути Сосновської “Ignorantia maxima Polonorum in rebus ukrainicis Публіцистика Івана Рудницького (Кедрина) в “Biuletynie Polsko-Ukrainskim”, Олександри Гнатюк “Переклади з української літератури в II Речі Посполитій - вступні зауваги”, Роберта Потоцького “Українське питання в Польщі” (1930 - 1939). Нарис дослідницької проблематики”, Георга Мотики “Польсько-український конфлікт у 1943-1948 роках: актуальний стан досліджень”, Ядвіги Савицької “Поет скіфської Еллади”, Емми Дороти “Проукраїнські концепції Юліуша Мєрошевського”.

Вельми цікавим видається розділ “Stadia Ucrainica”. Тут вміщено статті Володимира Александровича “Еволюція теми володаря в українському середньовічному малярстві”, Сергія Бабица “Модус літературної містифікації в поезії “Треносу” Мелетія Смотрицького”, Моніки Новикової “Тренос” Мелетія Смотрицького і “Лемент” Шимона Старовольського, Валентини Соболя “Війна домова Самійла Твардовського і українська барокова історіографія в контексті історичної психології”, Ірини Бетко “Філософська поема як метажанр нової української літератури (на прикладі творів біблійної тематики)”.

Дещо окремо розташовані у цьому розділі мовознавчі праці Ірени Гук “Особливості польських діалектів із Загроду біля Холму” та Ореста Співака “Відмінні проти російської та польської мов форми дієслівного керування”.

У розділі “Слово докторів Nonogis causa” опубліковано роздуми Юрія Гедроуса “Зрозуміти значення України” і Юрія Ключовського “Україна і Польща”.

Під рубрикою “Ювілей кафедри” подано статтю Мар’яна Юрковського “45 років варшавської україністики”, у якій розповідається про становлення і творчий шлях кафедри україністики Варшавського університету.

Часопис друкує інформацію про кончину визначних славістів та україністів Олександра Гештора, Мар’яна Якобця та Річарда Лужного, подає багато інших відомостей.

У підсумку хочеться сказати, що пізнання “архітектури” польсько-українських культурних, історичних та політичних стосунків простежується у часописі не лише на конкретному історичному матеріалі, творах канонічної польської та української літератури, а й на творах мемуарних і документальних. Усе це надає виданню безперечної історичної ваги, дозволяє реконструювати структуру польсько-українських взаємин у їх цілісності, динаміці, функціональній мінливості окремих елементів. Актуальність

проблематики, ширина узагальнень, тонкість аналізу роблять “Варшавські українознавчі зошити” жвавими і цікавими для істориків, літературознавців, учителів, усіх, хто цікавиться польсько-українськими духовними взаєминами.

Олександр Астаф'єв.

НА ШИРОКІЙ ДЖЕРЕЛЬНІЙ БАЗІ

Розбудова незалежної Української держави на сучасному етапі неможлива без вдумливого врахування наявного історичного досвіду державотворення. Особливо потребує використання набутого досвіду сучасний процес становлення партійно-політичної системи в Україні. Тому в умовах існування об'єктивних передумов підвищення рівня розвитку політичної сфери українського суспільства поява монографії Тетяни Бевз “Між романтизмом і реалізмом (сторінки історії УПСР)”* засвідчує “прикладну” актуальність цього дослідження.

Рецензоване дослідження базується на широкій фактологічній основі. Прагнучи розширити коло джерел, автор звернулася до недосліджених архівних документів, матеріалів тогочасних періодичних видань, епістолярію, щоденників, спогадів, автобіографій тих, хто належав до активу партії, що, в свою чергу, зумовило ґрунтовність дослідження.

Власне, самому вивченню проблеми передує розгорнута характеристика внеску попередників у розробку обраної теми. Ретельно виписаний історіографічний розділ є свідченням не лише того, що автор добре ознайомлена з доробком попередніх дослідників, а й того, що їй вдалося знайти свою наукову “нішу” і створити самостійну й оригінальну працю. Привабливою рисою книги є, з одного боку, розкутий, часом публіцистичний стиль викладу матеріалу, а з іншого - науково виважена аргументація та висновки.

Використавши попередній доробок таких науковців, як В. Мещеряков, А. Животко, М. Ковалевський, І. Майстренко, І. Курас, О. Мельник, В. Солдатенко та ін., Т. Бевз доповнила його розглядом малодосліджених і зовсім не висвітлених аспектів теми, зробила спробу комплексного, узагальнюючого викладу історії Української партії соціалістів-революціонерів.

Усім розділам монографії притаманні логічна структура, чіткість у постановці та розкритті різних аспектів проблеми, рельєфність авторської позиції. Дослідницею в хронологічній послідовності висвітлюються питання, пов'язані із створенням перших груп та організацій партії, її організаційним оформленням, аналізуються основні програмні положення УПСР, її діяльність в добу Центральної Ради, Гетьманату, Директорії. Особливої уваги заслуговують окремі розділи, в яких досліджуються питання стратегії і тактики партії щодо Всеросійських та Українських Установчих зборів, боротьби за розв'язання аграрного питання, проблем війни і миру.

Автор аргументовано доводить, що УПСР не була копією партії російських есерів, їй були притаманні власні характерні особливості як організаційного, так і світоглядного плану. В процесі діяльності УПСР створила власну концепцію української революції, “відрадными” моментами якої були

* Тетяна Бевз МІЖ РОМАНТИЗМОМ І РЕАЛІЗМОМ (СТОРІНКИ ІСТОРІЇ УПСР) К, 1998. - 272 с.